

POSTANOWIENIE

Dnia 1 grudnia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marian Kocon (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z wniosku D. L.

przy uczestnictwie P. L.

o podział majątku dorobkowego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 1 grudnia 2011 r.,

skargi kasacyjnej uczestnika postępowania

od postanowienia Sądu Okręgowego

z dnia 31 sierpnia 2010 r.,

**oddala skargę kasacyjną;
ustala, że każdy z uczestników ponosi koszty postępowania
kasacyjnego związane ze swym udziałem.**

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 31 marca 2010 r. dokonał podziału majątku wspólnego wnioskodawczynie i uczestnika postępowania w ten sposób, że przyznał lokal mieszkalny położony w W. przy ulicy B.[...], bliżej określony, na wyłączną własność uczestnikowi postępowania oraz zasądził na rzecz wnioskodawczynie spłatę w wysokości połowy wartości tego lokalu.

Sąd Okręgowy na skutek apelacji uczestnika postępowania postanowieniem z dnia 31 sierpnia 2010 r. zmienił powyższe postanowienie jedynie przez rozłożenie zasądzonej spłaty na dwie raty. Przy czym wyraził pogląd, że wobec nierozstrzygnięcia przez sąd pierwszej instancji - w sentencji postanowienia dokonującego podziału majątku wspólnego – o roszczeniu z tytułu zwrotu nakładów koniecznych z majątku osobistego na majątek wspólny apelującemu przysługiwał wniosek o uzupełnienie postanowienia, a nie apelacja.

Skarga kasacyjna uczestnika postępowania od postanowienia Sądu Okręgowego – oparta na obu podstawach z art. 398³ k.p.c. – zawiera zarzut naruszenia art. 378 § 1 i 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 5, a także art. 211, 212 k.c., i zmierza do uchylenia tego postanowienia oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 45 § 2 k.r. i op., zwrotu wydatków i nakładów poczynionych z majątku wspólnego na majątek osobisty jednego z małżonków i poczynionych z majątku osobistego jednego z małżonków na majątek wspólny dokonuje się przy podziale majątku wspólnego, jeżeli ze względu na dobro rodziny sąd nie nakazał wcześniejszego zwrotu. Konsekwencją tego unormowania jest art. 567 § 1 k.p.c., według którego w postępowaniu o podział majątku wspólnego sąd rozstrzyga m.in. o tym, jakie wydatki, nakłady i inne świadczenia z majątku wspólnego na rzecz majątku osobistego jednego z małżonków i odwrotnie podlegają zwrotowi.

Poza rozliczeniem nakładów i wydatków poczynionych z majątku wspólnego na majątek osobisty i z majątku osobistego na majątek wspólny w czasie trwania wspólności ustawowej małżeńskiej, następuje także rozliczenie nakładów

i wydatków dokonanych przez każde z byłych małżonków w okresie od ustania wspólności do chwili podziału majątku wspólnego. Z art. 42 k.r. i op. wynika, że do takich wydatków i nakładów mają odpowiednie zastosowanie przepisy kodeksu postępowania cywilnego o współwłasności w częściach ułamkowych. Podstawę dokonania rozliczeń stanowią art. 567 § 1 w zw. z art. 686 k.p.c. W doktrynie i w orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że sąd orzeka o zwrocie wydatków i nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny tylko na wniosek (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 października 1997 r., II CKN 395/97, niepubl.).

Zgodzić zatem należało się ze skarżącym, że Sąd w postępowaniu o podział majątku wspólnego dokonuje rozliczeń z tytułu nakładów z majątku osobistego poczynionych na majątek objęty wspólnością w okresie między ustaniem wspólności a dokonaniem podziału majątku wspólnego. Niemniej jednak zasadnie Sąd Apelacyjny uznał, że nierozpoznanie przez Sąd pierwszej instancji tych roszczeń nawet w sytuacji, gdy powinien był je rozpoznać – stosownie do odpowiednich przepisów prawnych – nie można uznać za równoznaczne z ich oddaleniem.

Rozstrzygnięcie o tych roszczeniach wymienionych w art. 686 k.p.c. nie należy do istoty postępowania działowego (o podział majątku wspólnego), lecz następuje przy okazji tego postępowania, w celu ostatecznego zakończenia wszystkich kwestii wiążących się z działem spadku (podziałem majątku wspólnego) – między spadkobiercami (byłymi małżonkami); sam więc fakt rozpoznania roszczeń z tytułu poczynionych nakładów na majątek objęty wspólnością w postępowaniu nieprocesowym nie uzasadnia stosowania do reguł rządzących rozstrzygnięciem tych roszczeń zasad odmiennych od tych, jakie rządzą rozstrzygnięciem tych roszczeń w procesie. Niepodobna przyjąć, aby wzgląd na usprawiedliwiony interes osób uprawnionych - byłych małżonków, którym przysługują roszczenia z tytułu poczynionych nakładów z majątku osobistego na majątek objęty wspólnością, miał wyłącznie decydować – gdy nie wynika to z innych przepisów procesowych – o prawie przyznania im określonego środka procesowego w razie wydania przez sąd orzeczenia nie zawierającego rozstrzygnięcia o całości bądź części ich żądań. Uznać zaś należy, iż interes,

o którym mowa, w wystarczający sposób chroniony jest uprawnieniem do złożenia wniosku o uzupełnienie orzeczenia. Wychodząc z takiego stanowiska Sąd Apelacyjny nie dopuścił się naruszenia zarzucanych w skardze kasacyjnej przepisów.

Wbrew pogładowi skarżącego ustalone w sprawie okoliczności faktyczne, wiążące Sąd Najwyższy, nie dają dostatecznych podstaw do zastosowania art. 5 k.c. i obniżenia kwoty spłaty zasądzonej na rzecz wnioskodawczynie. W ocenie skarżącego za zastosowaniem tego przepisu przemawia okoliczność, że głównym najemcą lokalu przy ulicy B. [...] była babka skarżącego, co w pewnym czasie stworzyło możliwość zawarcia przez uczestników postępowania umowy najmu tego lokalu, a później umowy o odrębnej własności.

Istotą prawa cywilnego jest strzeżenie praw podmiotowych, a zatem wszelkie rozstrzygnięcia prowadzące do redukcji bądź unicestwienia tych praw mają charakter wyjątkowy. Odmowa udzielenia ochrony prawnej na podstawie art. 5 k.c., z uwagi na jego wyjątkowy - w powyższym ujęciu, charakter musi być uzasadniona istnieniem okoliczności rażących i nieakceptowanych w świetle powszechnie uznawanych w społeczeństwie wartości. Wykonanie przez wnioskodawczynię prawa do żądania spłaty wartości jej udziału w majątku wspólnym mogło by prowadzić do oceny o nadużyciu prawa przez wnioskodawczynię, gdyby istniały przy tym szczególne okoliczności, w których taki stan rzeczy prowadziłby do nie dającego pogodzić się z zasadami sprawiedliwości rozstrzygnięcia sprawy. Do takich szczególnych okoliczności żadną miarą nie można zaliczyć podnoszonego przez skarżącego zdarzenia, jakim było zamieszkanie przez niego z żoną w najmowanym przez jego babkę lokalu mieszkalnym, które stworzyło możliwość nabycia odrębnej własności tego lokalu.

Na koniec, nie sposób odmówić racji skarżącemu o ile twierdzi, że zniesienie współwłasności nieruchomości przez jej podział fizyczny, jeżeli jest on możliwy, powinno być uwzględnione, jako zasada. Wskazuje na to brzmienie art. 211 k.c. oraz wzgląd na potrzebę ochrony praw współwłaścicieli, którym prawo współwłasności zapewnia uprawnienie do korzystania z rzeczy wspólnej. Wbrew jednak zarzutom skarżącego kwestia istniejących wzajemnych stosunków pomiędzy byłymi małżonkami, ich sytuacji rodzinnej, jako przesłanka orzekania

o sposobie zniesienia współwłasności, została, co do zasady uwzględniona prawidłowo. W tej materii nie można również pomijać, co czyni skarżący, charakteru nieruchomości wspólnej. Inaczej bowiem możliwość zapewnienia normalnego korzystania z nieruchomości i jej utrzymania w należyтым stanie wygląda np. w sytuacji wspólnego korzystania z obiektu składającego się choćby z dwóch samodzielnych lokali, a inaczej, jak w sprawie, z stosunkowo niewielkiego lokalu mieszkalnego składającego się z kilku pomieszczeń, powiązanych ze sobą funkcjonalnie.

Z tych przyczyn orzeczono, jak w postanowieniu.